

Gewestelijk Programma voor Pesticidenreductie 2023-2027 / **ONTWERP**

Brussels Hoofdstedelijk Gewest

INHOUDSOPGAVE

I. Achtergrond.....	4
1. Toepassingsgebied	4
2. Definities en belangrijkste begrippen	4
3. Wetgevende en regelgevende context met betrekking tot het gebruik van pesticiden.....	10
3.1. Europese context	10
3.2. Federale context	10
3.3. Gewestelijke context	11
4. Supragewestelijke coördinatie.....	12
5. Evaluatie van het programma 2018-2022	13
II. Doelstellingen van het programma 2018-2022	16
1. Brussel zonder pesticiden: een ambitieuze visie voor het gewest.....	16
2. Vijf prioritaire pijlers	18
III. Actieprogramma 2018-2022.....	22
1. Algemeen	22
1.1. Een gecondenseerd programma voor een betere implementatie	22
1.2. Samenhang met de andere gewestelijke plannen en programma's	22
1.3. Structuur van de inhoud	23
1.4. Opstellingsprocedure.....	23
2. ACties 2023-2027.....	25
2.1. Opleiding voor professionals die met GBM werken	25
2.2. Verkoop van pesticiden	25
2.3. Informatie en algemene sensibilisatie over pesticiden en alternatieven	26
2.4. Inspectie van de uitrusting die wordt gebruikt voor de toepassing van GBM.....	26
2.5. Aankondiging van besproeiingen aan potentieel blootgestelden	27

2.6.	Bescherming van het aquatisch milieu	27
2.7.	Het pesticidengebruik in de doelgebieden verlagen.....	28
2.8.	Behandeling/opslag van GBM en hun verpakking/residuen.....	30
2.9.	Geïntegreerde gewasbescherming / Integrated Pest Management (IPM).....	31
2.10.	Indicatoren	33

I. ACHTERGROND

1. TOEPASSINGSGEBIED

Aangezien de Europese kaderrichtlijn 2009/128/EG en de Brusselse ordonnantie van 20 juni 2013 (zie wetgevende context in punt I.3) momenteel alleen betrekking hebben op het gebruik van *gewasbeschermingsmiddelen* streeft dit actieprogramma hoofdzakelijk naar de vermindering van de risico's en de effecten van de pesticiden die gewasbeschermingsmiddelen zijn.

Wegens de risico's die biociden meebrengen, zullen meerdere acties ook betrekking hebben op die producten, meer bepaald op het gebied van sensibilisering en voorlichting van de verschillende blootgestelde doelgroepen.

2. DEFINITIES EN BELANGRIJKSTE BEGRIPPEN

De definities die hier worden gegeven worden voorgesteld ter informatie en vulgarisatie, om een beter begrip van het actieprogramma te bevorderen. Ze zijn hoofdzakelijk aangepaste versies van de definities van de ordonnantie van 20 juni 2013, het koninklijk besluit van 19 maart 2013, de verordening (EG) nr. 1107/2009 en de richtlijn 2009/128/EG.

Pesticiden

Overkoepelende benaming voor gewasbeschermingsmiddelen en biociden.

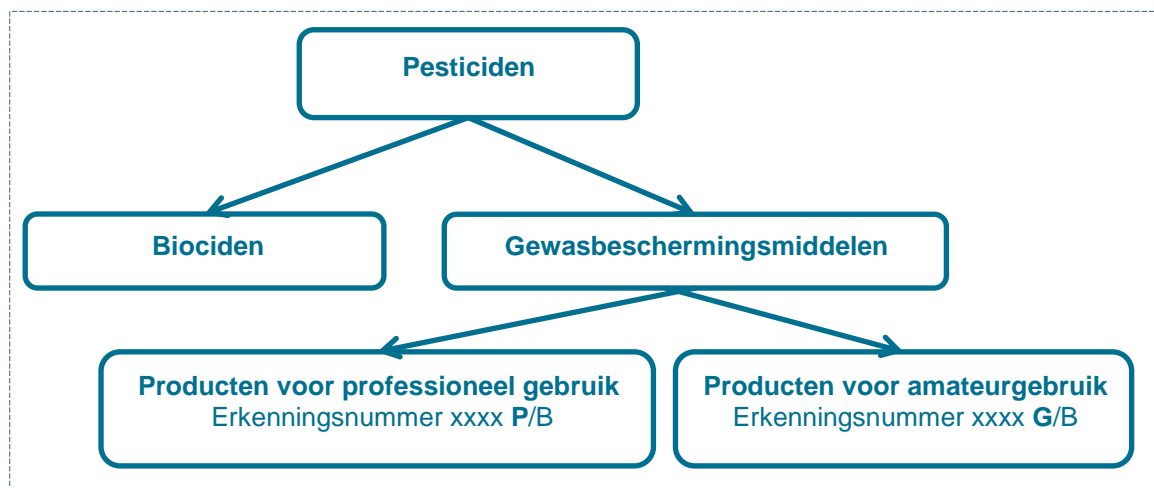

Fig. 1: Types van pesticiden

Werkzame stoffen

De werkzame bestanddelen (moleculen of micro-organismen), van natuurlijke of synthetische oorsprong, die een algemene of specifieke werking uitoefenen op de schadelijke organismen of op de planten. De toelating van deze werkzame stoffen is een Europese bevoegdheid. Een werkzame stof kan zijn toegelaten in het kader van de verordening 'gewasbeschermingsmiddelen' en/of de verordening 'biociden'. Eenzelfde stof die in beide gevallen is erkend, moet echter afzonderlijke toelatingsprocedures volgen en op termijn afzonderlijke procedures om op de markt te worden gebracht.

De volgende stoffen zijn werkzame stoffen die als gewasbeschermingsmiddelen worden beschouwd: glyfosaat (herbicide), fipronil (insecticide), thiamethoxam (neonicotinoïde insecticide), *Bacillus thuringiensis* (insecticide), het pepinomozaïekvirus (in de vorm van een vaccin tegen de ziekte die door het virus wordt veroorzaakt), enz.

De volgende werkzame stoffen worden als biociden beschouwd: natriumhypochloriet, waterstofperoxide (zuurstofwater), *Bacillus thuringiensis*, thiamethoxam, warfarine (rattengif), formaldehyde (formol), enz.

Gewasbeschermingsmiddelen, GBM

Of plantenbeschermende middelen, fytofarmaceutische producten

Producten (= mengsels) bestaande uit werkzame gewasbeschermingsstoffen en toevoegingsstoffen, in de vorm waarin ze aan de gebruiker geleverd worden, en die bestemd zijn voor een van de volgende toepassingen:

- **de bescherming van planten** (of plantaardige producten) tegen alle schadelijke organismen of het verhinderen van de werking van dergelijke organismen (bv. insecticiden, fungiciden, slakkendodende middelen, aaltjesdodende middelen, mijtendodende middelen, enz.);
- **het beïnvloeden van de levensprocessen van planten**, zoals stoffen die hun groei beïnvloeden (bv. elicitoren, stekhormonen), met uitsluiting van meststoffen, nutriënten en bodemverbeteraars;
- **de bewaring van plantaardige producten**, met uitsluiting van de bewaarmiddelen voor voeding;
- **de vernietiging van ongewenste planten of delen van planten** (bv. herbiciden), met uitzondering van algen tenzij de producten op de bodem of in water worden gebruikt ter bescherming van planten;
- **de beperking of voorkoming van de ongewenste groei van planten**, met uitzondering van algen tenzij de producten op de bodem of in water worden gebruikt ter bescherming van planten.

De toelating van gewasbeschermingsmiddelen is een nationale bevoegdheid (binnen België een federale bevoegdheid) op basis van de in Europa toegelaten gewasbeschermingsmiddelen en toevoegingsstoffen. Gewasbeschermingsmiddelen zijn op de Belgische markt toegelaten *ofwel* voor professioneel gebruik (toelatingsnummer in formaat xxxx **P/B**), *ofwel* voor niet-professioneel of 'amateur'-gebruik (toelatingsnummer in formaat xxxx **G/B**). Voor het gebruik, de aankoop en de opslag van professionele producten is een fytolicensie vereist. Die licentie is ook vereist voor de verkoop van en het verstrekken van adviezen over elk type van GBM.

Biopesticiden

Biologische gewasbeschermingsmiddelen gebaseerd op micro-organismen en producten van natuurlijke oorsprong. De biopesticiden omvatten:

- bepaalde werkzame stoffen van plantaardige oorsprong (pyrethrine, essentiële muntolie, enz.);

- micro-organismen (bacteriën, virussen, schimmels);
- *signaalstoffen*, feromonen en andere natuurlijke of synthetische stoffen die inwerken op het gedrag van ongewenste organismen;
- bepaalde andere producten die traditioneel worden gebruikt in de biologische landbouw (zwavel, koper - Bordeauxpap - ijzerfosfaat, paraffineolie, enz.).

Stoffen en gewasbeschermingsmiddelen met een laag risico

Werkzame gewasbeschermende stoffen die als dusdanig zijn erkend wegens hun lage risico voor de gezondheid en het leefmilieu.

Een gewasbeschermingsmiddel met een laag risico bevat werkzame stoffen met een laag risico, bevat geen tot bezorgdheid aanleiding gevende stof¹, is voldoende werkzaam en veroorzaakt geen onnodige pijn of onnodig lijden bij de te bestrijden gewervelde dieren. De lijst van de stoffen met een laag risico werd nog niet vastgesteld op Europees niveau.

Biociden

Werkzame stoffen en preparaten (= mengsels) die een of meer werkzame stoffen bevatten en bestemd zijn om een schadelijk organisme te vernietigen, af te schrikken, onschadelijk te maken, de effecten daarvan te voorkomen of het op andere wijze langs chemische of biologische weg te bestrijden, met uitsluiting van gewasbeschermingsmiddelen, geneesmiddelen (voor gebruik door de mens of door dieren) of cosmetica.

Anders dan gewasbeschermingsmiddelen worden ze niet gebruikt om planten te beschermen of te vernietigen. De toelating van biociden is een nationale bevoegdheid (binnen België een federale bevoegdheid) op basis van de in Europa toegelaten stoffen. Biociden zijn op de Belgische markt toegelaten, ofwel in het vrij circuit, ofwel in een gesloten circuit (waarbij registratie van de professionele gebruikers is vereist).

Biociden worden onderverdeeld in verschillende groepen: groep 1 – desinfecterende producten; groep 2 – beschermingsproducten; groep 3 - producten ter bestrijding van schadelijke organismen; groep 4 – andere biociden.

De volgende producten zijn biociden: **groep 1** – desinfecterende en bactericide producten (javel, zuurstofwater, enz.) die voor de hygiëne van mens en dier worden gebruikt, voor desinfectie van water en oppervlakten; **groep 2** – materiaalbeschermende middelen (bescherming van hout, metselwerk, textielvezels, enz.); **groep 3** – producten ter bestrijding van schadelijke organismen (muggenwerende middelen, mierenlokdozen, vlooiwerende middelen, mijtwerende middelen voor beddengoed, rodenticiden/rattenbestrijdingsmiddelen, enz.); **groep 4**- balsem- en taxidermieproducten.

Bufferzones

Zones met passende afmetingen waarin de opslag en toepassing van gewasbeschermingsmiddelen verboden is, om meer bepaald niet-doelwitwaterorganismen te beschermen en de verontreiniging van de oppervlaktewateren te beperken. Op gewestelijk niveau worden minimale bufferzones bepaald die kunnen worden uitgebreid naargelang van de gebruikte producten (informatie die in elk geval afzonderlijk is opgenomen in de producttoelatingen).

Kwetsbare gebieden met een verhoogd risico

¹ Tot bezorgdheid aanleiding gevende stof: iedere stof die als intrinsieke eigenschap heeft dat zij een schadelijk effect heeft op mensen, dieren of het milieu en die in een gewasbeschermingsmiddel in voldoende concentratie aanwezig is of ontstaat om risico's van een dergelijk effect in te houden. Tot de tot bezorgdheid aanleiding gevende stoffen behoren onder meer de stoffen die voldoen aan de criteria om in overeenstemming met Verordening (EG) nr. 1272/2008 betreffende de indeling, etikettering en verpakking van stoffen en mengsels als gevaarlijk te worden geclassificeerd.

In de zin van de ordonnantie van 20 juni 2013: de plaatsen en inrichtingen voor de opvang of huisvesting van kwetsbare groepen (scholen, rusthuizen, enz.), de beschermde zones ter vrijwaring van het drinkwater (beschermingszones voor drinkwaterwinning) en de natuur (natuur- en bosreservaten, Natura 2000-gebieden), alsook de bufferzones.

Kwetsbare groepen

Personen die specifieke aandacht behoeven als het gaat om de beoordeling van de acute en chronische gevolgen van gewasbeschermingsmiddelen voor de gezondheid.

Hiertoe behoren zwangere vrouwen, vrouwen die borstvoeding geven, ongeboren kinderen, zuigelingen en kinderen (tot 18 jaar), ouderen, werknemers en bewoners die gedurende langere tijd blootstaan aan hoge doses pesticiden, zieken, herstellenden, personen met een handicap, personen met een ernstige ziekte.

Fytolicensie

Een certificaat uitgereikt door de federale autoriteit voor professioneel gebruik, distributie van of voorlichting over pesticiden. Een fytolicensie kan worden behaald op basis van een erkend diploma van het gewoon onderwijs dat werd behaald sinds 2013 of, bij ontstentenis, door het slagen voor een examen ('basisexamen'), eventueel voorafgegaan door een gepaste opleiding ('basisopleiding'). De fytolicensie is 6 jaar geldig en kan worden verlengd als de houder ervan voldoende aanvullende opleidingsactiviteiten heeft gevolgd.

Er bestaan 5 types van fytolicensies: **P1** (assistent professioneel gebruik: past toe onder het gezag van een P2 of P3, zonder de producten te kiezen), **P2** (professioneel gebruik: kiest de behandelingen, past de producten toe, koopt de producten en beheert de opslagruimte, Ps (specifiek professioneel gebruik, voor een limitatieve lijst van gevaarlijker producten), **P3** (distributie/voorlichting: verkoopt GBM voor al dan niet professioneel gebruik en/of adviseert professionele gebruikers over GBM voor professioneel gebruik), **NP** (distributie/voorlichting voor producten voor niet-professioneel gebruik).

Het afleveren van fytolicensies is een federale bevoegdheid; de organisatie van de examens en basis- en aanvullende opleidingen is een gewestelijke bevoegdheid; de erkenning van de curricula van het gewoon onderwijs die toegang verlenen tot de fytolicensie is een bevoegdheid van de gemeenschappen.

Alternatieve technieken/methodes

Methoden die een alternatief vormen voor gewasbeschermingsmiddelen, zoals manuele technieken (bv. schoffel, wiedzijzer, borstel), mechanische technieken (bv. veegmachine), thermische technieken (onkruidbrander met open vlam, infrarood of heet schuim) of biologische bestrijding (bv. toepassen van larven van lieveheersbeestjes of nematoden), met uitzondering van biopesticiden (micro-organismen), die tot de gewasbeschermingsmiddelen worden gerekend.

In het kader van dit programma kan de term 'alternatieve technieken' volgens dezelfde modaliteiten ook verwijzen naar de alternatieven voor biociden.

Professionele gebruiker

Iedereen die gewasbeschermingsmiddelen gebruikt bij de uitoefening van zijn beroepsactiviteit, en o.a. de operatoren, technici, werkgevers en zelfstandigen en hun respectieve onderaannemers, zowel in de landbouwsector als in andere sectoren (bv. park- en tuinonderhoud).

De beheerders van openbare ruimten worden beschouwd als professionele gebruikers (openbare groendiensten, diensten voor openbare wegen, openbare netheid, enz. en ondernemingen die voor hun rekening werken).

Openbare ruimten

De volgende ruimten zijn openbare ruimten in de zin van de ordonnantie van 20 juni 2013 (en het verbod om sinds 21 juni 2013 gewasbeschermingsmiddelen te gebruiken is erop van toepassing):

- de parken, plantsoenen, openbare tuinen, bossen en wouden;
- elementen die verband houden met de weg: rijbanen, voetpaden, wegranden, bermen, verhogingen, autosnelwegen, spoorwegen, tramsporen en busbanen inbegrepen;
- de oevers van waterlopen, vijvers, moerassen of alle andere wateren die tot het openbaar domein behoren;
- de terreinen die al dan niet tot het openbaar domein behoren waarvan een overheid eigenaar of huurder is en die voor openbaar nut worden gebruikt (of horen bij een gebouw dat voor openbaar nut wordt gebruikt), zoals begraafplaatsen, collectieve moestuinen, de directe omgeving van openbare gebouwen, van sociale woningen, enz.

Worden niet als openbare ruimten beschouwd: boomkwekerijen en tuinbouwinstallaties die uitsluitend voor openbare diensten zijn bestemd, instellingen gelegen in het openbaar domein die productie, onderzoek en onderwijs in land- en tuinbouw tot doel hebben, plaatsen en gebouwen voor opvang van kwetsbare groepen (die genieten een bijzondere bescherming die verband houdt met kwetsbare groepen).

Geïntegreerde gewasbescherming

Of IPM, Integrated Pest Management

De zorgvuldige afweging van alle beschikbare gewasbeschermingsmethoden, gevolgd door de integratie van passende maatregelen die de ontwikkeling van populaties van schadelijke organismen tegengaan, het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en andere vormen van interventie tot economisch en ecologisch verantwoorde niveaus beperkt houden en het risico voor de gezondheid van de mens en voor het milieu tot een minimum beperken.

Bij de geïntegreerde gewasbescherming ligt de nadruk op de groei van gezonde gewassen, waarbij de landbouwecosystemen zo weinig mogelijk worden verstoord en natuurlijke plaagbestrijding wordt aangemoedigd.

Geïntegreerde *biologische* gewasbescherming is een toepassing van de principes van geïntegreerde gewasbescherming die verenigbaar is met biologische productie, en die enkel een beroep doet op biopesticiden en gewasbeschermingsmiddelen die in de biologische landbouw zijn toegestaan.

Biologische landbouw

Biologische productie is een alomvattend systeem van landbouwbeheer en levensmiddelenproductie waarbij de beste praktijken op milieugebied worden gecombineerd met een hoog niveau van biodiversiteit, de instandhouding van natuurlijke hulpbronnen, en een productie die is afgestemd op de voorkeur van bepaalde consumenten voor producten die worden vervaardigd met natuurlijke stoffen en procedés.

Een definitie van biologische landbouw op Europees niveau wordt gegeven in de verordening (EG) nr. 834/2007.

Oppervlaktewater

Al het stilstaande of stromende water op het landoppervlak (rivieren, kanalen, vijvers, poelen, grachten, geulen, enz.). De belangrijkste oppervlaktewateren in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest worden weergegeven in figuur 2.

Grondwater

Al het water dat zich onder het bodemoppervlak in de verzadigde zone bevindt en dat in direct contact met bodem of ondergrond staat;

Beschermingszone voor grondwaterwinning

De zones in het Terkamerenbos en de Lorreinendreef in het Zoniënwoud, die worden afgebakend door het besluit van de regering van 19 september 2002 ter bescherming van het grondwater.

Er worden drie types van zones omschreven: type I, II en III. Het gebruik van pesticiden is sinds 21 juni 2013 verboden in de beschermingsgebieden van type I en II en sinds 1 januari 2016 in het gebied van type III. Het gebruik van biociden is eveneens verboden in de gebieden van type I en II.

Het grondwater onder het Terkamerenbos en het Zoniënwoud levert 3% van het leidingwater in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

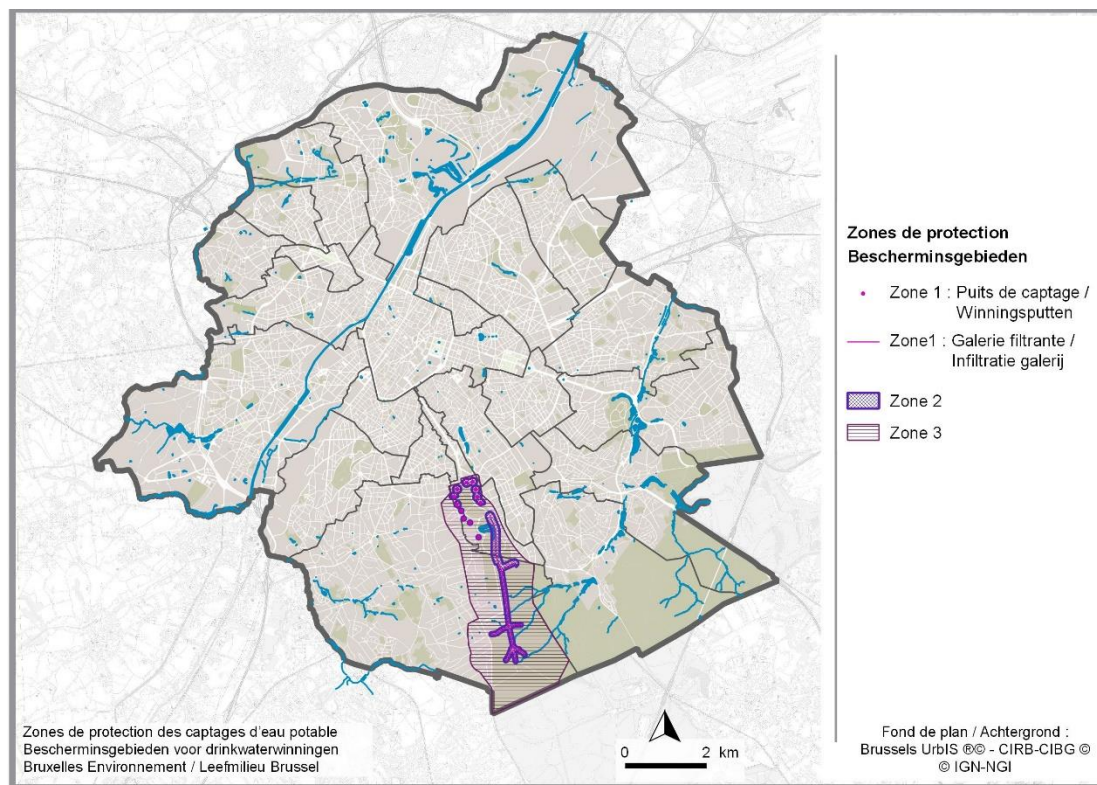

Fig. 2: Beschermingsgebieden van grondwaterwinning bestemd voor menselijke consumptie.

3. WETGEVENDE EN REGELGEVENDE CONTEXT MET BETREKKING TOT HET GEBRUIK VAN PESTICIDEN

3.1. Europese context

De kaderrichtlijn 'Pesticiden' 2009/128/EG stelt de richtsnoeren vast voor de vermindering van de risico's en de gevolgen van pesticiden (alleen gewasbeschermingsmiddelen) in Europa. Deze richtlijn werd op federaal niveau omgezet door het koninklijk besluit van 19 maart 2013 en op Brussels niveau door de ordonnantie van 20 juni 2013.

De richtlijn schrijft voor dat de lidstaten nationale actieplannen moeten aannemen om de risico's en de effecten van het gebruik van pesticiden voor de menselijke gezondheid en het milieu te verminderen en de ontwikkeling en invoering van geïntegreerde gewasbescherming aan te moedigen (artikel 4).

[*Richtlijn 2009/128/EG van het Europees Parlement en de Raad van 21 oktober 2009 tot vaststelling van een kader voor communautaire actie ter verwezenlijking van een duurzaam gebruik van pesticiden.*](#)

De verordening 'Gewasbeschermingsmiddelen' nr. 1107/2009 bepaalt onder meer de beoordelings- en toelatingsprocedures van de werkzame gewasbeschermende stoffen (Europese procedure) en van de producten die deze stoffen bevatten (nationale procedures). Deze verordening is rechtstreeks van toepassing in alle lidstaten.

[*Verordening \(EG\) nr. 1107/2009 van het Europees Parlement en de Raad van 21 oktober 2009 betreffende het op de markt brengen van gewasbeschermingsmiddelen en tot intrekking van de richtlijnen 79/117/EEG en 91/414/EEG van de Raad*](#)

De verordening 'Biologische landbouw' nr. 889/2008 stelt de regels vast die van toepassing zijn op biologische productie en, in bijlage II, de werkzame gewasbeschermende stoffen die gebruikt mogen worden².

[*Verordening \(EG\) nr. 889/2008 van de Commissie van 5 september 2008 tot vaststelling van uitvoeringsbepalingen van verordening \(EG\) 834/2007 van de Raad inzake de biologische productie en de etikettering van biologische producten, wat betreft de biologische productie, de etikettering en de controles*](#)

De verordening nr. 540/2011 stelt de lijst van werkzame (gewasbeschermende) stoffen op die in Europa zijn toegelaten. Deze lijst wordt geregeld bijgewerkt.

[*Uitvoeringsverordening \(EU\) nr. 540/2011 van de Commissie van 25 mei 2011 tot uitvoering van Verordening \(EG\) nr. 1107/2009 van het Europees Parlement en de Raad wat de lijst van goedgekeurde werkzame stoffen betreft.*](#)

De verordening 'Biociden' nr. 528/2012 bepaalt de beoordelingsprocedures van de werkzame stoffen en de toelatingen om biociden op te markt te brengen. Deze verordening is rechtstreeks van toepassing in alle lidstaten.

[*Verordening \(EU\) nr. 528/2012 van het Europees Parlement en van de Raad van 22 mei 2012 betreffende het op de markt aanbieden en het gebruik van biociden.*](#)

3.2. Federale context

Het koninklijk besluit van 19 maart 2013 zet de richtlijn 2009/128/EG om voor wat de federale bevoegdheden betreft. Het KB stelt de modaliteiten van bepaalde specifieke praktijken en toepassingen vast (door bijvoorbeeld het spuiten vanuit de lucht te verbieden of verplichte bufferzones vast te leggen), alsook de voorwaarden

² De producten die deze stoffen bevatten moeten echter op nationaal vlak zijn toegelaten, volgens de procedures die worden voorgeschreven door de Verordening (EG) nr. 1107/2009. De lijst van de producten die beantwoorden aan deze dubbele toelating staat op de federale portaalsite www.fytoweb.be

met betrekking tot de hantering en opslag van de producten. Het stelt ook alle voorwaarden vast die verband houden met de distributie, de voorlichting en het professioneel gebruik van gewasbeschermingsmiddelen, waaronder de verschillende modaliteiten van toekenning en verlenging van de fytolicentie.

[Koninklijk besluit van 19 maart 2013 ter verwezenlijking van een duurzaam gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en toevoegingsstoffen.](#)

Het koninklijk besluit van 28 februari 1994 stelt de voorwaarden vast voor het bewaren, het op de markt brengen en het gebruiken van pesticiden. Het koninklijk besluit van 30 november 2011 brengt er een belangrijke wijziging in aan en splitst de markt van de gewasbeschermingsmiddelen vanaf 18 augustus 2012 op in twee productcategorieën: GBM voor professioneel gebruik en GBM voor niet-professioneel gebruik.

[Koninklijk besluit van 28 februari 1994 betreffende het bewaren, het op de markt brengen en het gebruiken van bestrijdingsmiddelen voor landbouwkundig gebruik.](#)

Het koninklijk besluit van 8 mei 2014 vult de biociden-verordening nr. 528/2012 aan en verduidelijkt de toelatingsprocedures om biociden op de markt aan te bieden in België. Het KB voert onder meer een 'gesloten circuit' in voor de meest problematische biociden.

[Koninklijk besluit betreffende het op de markt aanbieden en het gebruiken van biociden.](#)

3.3. Gewestelijke context

De 'pesticiden'³-ordonnantie⁴ van 20 juni 2013 zet de richtlijn 2009/128/EG om voor wat de gewestelijke bevoegdheden betreft en schrijft voor dat vijfjaarlijkse actieprogramma's moeten worden opgesteld (art. 4 en 5), waartoe dit programma behoort. Die programma's zijn onder meer bedoeld om de verschillende doelgroepen in te lichten (als aanvulling op artikel 17) en de alternatieve technieken en geïntegreerde gewasbescherming te bevorderen.

Bovendien regelt de ordonnantie de toepassing van gewasbeschermingsmiddelen in openbare ruimten door beheerders van openbare ruimten (art. 6), in kwetsbare gebieden met een verhoogd risico, waaronder de plaatsen en instellingen voor opvang van kwetsbare groepen (art. 7), in de zones ter bescherming van de kwaliteit van het drinkwater of ter instandhouding van de natuur (art. 8, § 1), en in de bufferzones (art. 8, §2).

De ordonnantie stelt de voorwaarden vast waarin kan worden afgeweken van de verboden die worden opgelegd door de artikelen 6 tot 8, §1 (art. 9) en de verschillende verplichtingen in verband met het bijhouden van een register, de aanplakking en afbakening die eruit voortvloeien (art. 10 en 11). Ze stelt het kader vast voor de toepassing van de principes van geïntegreerde gewasbescherming, ongeacht het betrokken gebied (art. 12 – principes uiteengezet in bijlage I van de ordonnantie) en bepaalt de regels die van toepassing zijn op het opslaan en hanteren van gewasbeschermingsmiddelen (art. 19).

Met betrekking tot de fytolicentie, waarvan de algemene werking wordt vastgesteld door het koninklijk besluit van 19 maart 2013, stelt de ordonnantie de algemene principes vast van de basisexamens, de basisopleidingen en de aanvullende opleiding (art. 13 tot 16).

Tot slot stelt de ordonnantie de sancties vast die van toepassing zijn bij inbreuken (art. 22); die sancties werden sindsdien eenvormig gemaakt en het gaat nu om de sancties die zijn opgenomen in het Wetboek van inspectie, preventie, vaststelling en bestraffing van milieumisdrijven, en milieuaansprakelijkheid (art. 31, §1).

[Ordonnantie van 20 juni 2013 betreffende een pesticidegebruik dat verenigbaar is met de duurzame ontwikkeling van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.](#)

De ordonnantie wordt uitgevoerd door een reeks van besluiten van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering die tussen 2015 en 2017 werden aangenomen in het kader van het eerste programma voor pesticidenreductie.

³ De ordonnantie van 20 juni 2013 heft de ordonnantie van 1 april 2004 tot beperking van het gebruik van pesticiden door de beheerders van openbare ruimten in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest op.

⁴ Net zoals de richtlijn 2009/128/EG verduidelijkt de ordonnantie in artikel 2 dat haar toepassingsgebied beperkt is tot pesticiden die gewasbeschermingsmiddelen zijn.

- Het besluit van 16 juli 2015 verduidelijkt de regels voor de opslag, de hantering en het beheer van gewasbeschermingsmiddelen door professionele gebruikers.
- Het besluit van 10 november 2016 stelt de regels vast voor de verplichte aanplakking (inhoud, formaat) en afbakening bij de toepassing van pesticiden die bij wijze van afwijking is toegestaan in ruimten die toegankelijk zijn voor het publiek.
- Het besluit van 10 november 2016 stelt de inhoud vast van het 'plan voor het gebruik van pesticiden' door beheerders van openbare ruimten, dat moet worden ingediend om in aanmerking te komen voor de afwijkingen die bij wijze van overgangperiode worden toegestaan (die uiterlijk op 1 januari 2019 moet leiden tot de volledige stopzetting van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen).
- Het besluit van 10 november 2016 verbiedt het gebruik van pesticiden die glyfosaat bevatten over het volledig grondgebied van het gewest.
- Het besluit van 26 januari 2017 verbiedt het gebruik van pesticiden die fipronil of neonicotinoïden bevatten over het volledig grondgebied van het gewest
- Het besluit van 31 maart 2017 omvat bepalingen over de organisatie van de examens, de basisopleidingen en aanvullende opleidingen in het kader van de fytolicensie .
- Het besluit van 23 november 2017 bepaalt de beschermingsmaatregelen voor zones met risico's voor het aquatische milieu en aquatische niet-doelwitorganismen.
- Het besluit van 20 december 2018 trekt het besluit van 26 januari 2017 in, en breidt het verbod op het gebruik van producten die neonicotinoïden bevatten, uit naar soortgelijke werkzame stoffen met hetzelfde werkingsmechanisme (waaronder sulfoximinen en butenoliden).

De ordonnantie 'Natuurbehoud' van 1 maart 2012 stelt het kader vast voor het behoud van de natuur in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Ze verbiedt meer bepaald het gebruik van pesticiden (GBM + biociden) in natuurreervaten (art. 27), bosreservaten (art. 39) en in Natura 2000-gebieden (via de aanwijzingsbesluiten en beheerplannen van de betrokken sites).

Ze bevat ook een lijst van vangst- en doodmiddelen die over het volledige grondgebied van het gewest zijn verboden en verbiedt hierbij het gebruik van biociden van type 14 (rodenticiden en vergif om zoogdieren te doden), 15 (producten om vogels te doden) en 17 (producten om vissen te doden).

In bijlage IV stelt ze de lijst vast van de invasieve soorten waarnaar de pesticidenordonnantie inzake algemene afwijkingen verwijst.

[Ordonnantie van 1 maart 2012 betreffende het natuurbehoud.](#)

4. SUPRAGEWESTELIJKE COÖRDINATIE

Aangezien de omzetting van de richtlijn 2009/128/EG in Belgisch recht een samenhang van federale, gewestelijke en gemeenschapsbevoegdheden vereist, werden ruimten voor uitwisseling en coördinatie tussen de deelstaten uitgewerkt.

De algemene sturing van het Nationaal Actieplan (NAPAN) vindt plaats binnen de NAPAN Task Force (of NTF⁵), onder leiding van de ICL NAPAN (Interministeriële Conferentie voor het Leefmilieu uitgebreid tot alle andere bevoegdheden die door het NAPAN worden behandeld, hoofdzakelijk gezondheid en landbouw), en waarin het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is vertegenwoordigd via Leefmilieu Brussel.

⁵ <http://fytowebe.be/nl/reductieplan/overleg/napan-task-force>

De NTF is verantwoordelijk voor de verbinding van de federale en gewestelijke programma's, voor de georganiseerde openbare raadpleging over het NAPAN, voor de coördinatie van de controlecampagnes en voor de Belgische rapportering aan Europa.

Er werden ook meerdere subwerkgroepen over specifieke thema's opgericht om naar behoren te kunnen samenwerken met de stakeholders (openbare instellingen, beroepsfederaties en vakbonden, enz.) - onder meer de werkgroep 'Fytolicensie' en de werkgroep 'Controle'.

Tot slot werd een adviesorgaan voor NAPAN opgericht, de NAPAN-Adviesraad (die de vroegere Adviesraad van het federale reductieprogramma voor pesticiden vervangt). In die raad zijn onder meer de volgende instanties vertegenwoordigd: de federale, gewestelijke en gemeenschapsoverheden, de steden en gemeenten (onder meer Brulocalis), de waterdistributiesector (onder meer VIVAQUA), de landbouwfederaties (traditionele en biologische landbouw), de houtbeschermingssector, de gewasbeschermingsmiddelen- en biocidenproducerende sector, de distributiesector (met inbegrip van de grootwarenhuizen), de park- en tuinonderhoudsector (onder meer de Brusselse vereniging voor plantsoenbeheerders), de verbruikersorganisaties, de werknemersorganisaties (vakbonden) en de milieuverenigingen (onder meer Inter-Environnement Bruxelles) alsook deskundigen uit de onderzoeksmiddelen.

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is bovendien vertegenwoordigd in het erkenningscomité van gewasbeschermingsmiddelen⁶ en het comité voor advies inzake biociden, die onder meer de aanvragen om nieuwe producten op de markt aan te bieden moeten beoordelen.

5. EVALUATIE VAN HET PROGRAMMA 2018-2022

Er is een tussentijdse evaluatie van het programma 2018-2022 gedaan om de voortgang ervan te bepalen en voldoende overzicht te krijgen om de prioriteiten en acties van het programma 2023-2027 vast te stellen. Het [volledige evaluatieverslag](#) is beschikbaar op de website van Leefmilieu Brussel.

Samengevat zijn onder andere de volgende elementen gebruikt om het programma 2023-2027 te ontwikkelen:

- In het Brussels Gewest werden opleidingen en examens voor fytolicensies van het type NP, P1 en P2 georganiseerd. Het huidige systeem werkt betrekkelijk goed, maar is voor verbetering vatbaar. De communicatie met het professionele doelpubliek moet worden ontwikkeld om het aantal inschrijvingen te verhogen. Dat is momenteel te laag. Naast de opleidingen overdag, face-to-face of via webinars, zou het ook interessant zijn om online opleidingsmodules te ontwikkelen en zelfstudie mogelijk te maken om een breder publiek te bereiken.
- Leefmilieu Brussel coördineerde de Belgische actie voor de actualisering van de verplichte informatie over de risico's van en alternatieven voor pesticiden in verkooppunten voor niet-professionele gebruikers, in samenwerking met de Adviesraad van het NAPAN en de NTF. Deze actie moet gepaard gaan met de opleiding van adviseurs in de winkels (fytolicensie NP) en met de inrichting van een callcenter voor het grote publiek. Al deze maatregelen zijn een stap in de goede richting, maar het is niet duidelijk of ze wel echt doeltreffend zijn. In de winkels zijn slechts sporadisch NP-adviseurs beschikbaar, het advies is verre van systematisch, het callcenter is weinig bekend en wordt nauwelijks gebruikt, en het werkelijke effect van de verplichte informatieposters op de klanten is onbekend. Het Brussels Gewest overweegt daarom andere aanvullende acties om ecologisch tuinieren te stimuleren.

⁶ <http://fytowe.be/nl/gewasbeschermingsmiddelen/gebruik/gewasbeschermingsmiddelen/de-toelatingsprocedure-een-notendop>

- De communicatie naar het grote publiek toe is een terugkerende taak. Er zijn tal van activiteiten en campagnes opgezet en er is webcontent aangemaakt om de burgers te informeren en te sensibiliseren over pesticiden, de alternatieven, spontane flora en de evolutie van het Brusselse landschap. Deze inspanningen moeten worden voortgezet tijdens het programma 2023-2027, met name op basis van de lessen die zijn geleerd uit de enquêtes en peilingen die voor Leefmilieu Brussel zijn uitgevoerd. De Hortésie-studie heeft bevestigd dat de Brusselaars belangstelling hebben voor hun tuinen en voor het milieu. De meerderheid van de respondenten is voorstander van een totaal verbod op synthetische pesticiden in de tuin. Sommige doelgroepen zijn echter nog steeds minder geneigd om milieuvriendelijke praktijken toe te passen, hoofdzakelijk vanwege hun leeftijd of economische status, of omdat ze moeilijker toegang hebben tot de traditionele kanalen voor milieueducatie en -voorlichting. Er wordt gezocht naar manieren om hen beter te betrekken: gepersonaliseerd advies via een netwerk van deskundigen/ambassadeurs in de buurt, milieueducatie, intergenerationele activiteiten, bezoeken aan voorbeeldtuinen enz. Daarnaast zou een sterkere aanwezigheid op de sociale netwerken en de ontwikkeling van een ad-hocwebsite ook nuttig zijn. Er moeten prioriteiten worden gesteld naar gelang van de beschikbare personele en budgettaire middelen om deze communicatieacties uit te voeren.
- De chemische kwaliteit van het oppervlaktewater en de grondwaterlichamen werd constant gecontroleerd in verband met de implementatie van het Waterbeheerplan. De situatie verbetert wat betreft de prioritare stoffen die op Europees niveau zijn vastgesteld. De wettelijke bepalingen inzake het op de markt brengen en het intrekken van de goedkeuring van bepaalde pesticiden lijken een positief effect te hebben gehad. Niettemin moet het Brussels Gewest waakzaam blijven voor recentere stoffen die weinig of niet getest zijn en waarvoor niet altijd een milieukwaliteitsnorm geldt (opkomende problemen). In dit verband moeten de uitwisseling van gegevens en de samenwerking op nationaal niveau zeker worden gehandhaafd en zelfs worden versterkt. Het zou ook nuttig zijn om meer inzamelpunten in te richten en meer monsters te nemen, om een meer gedetailleerde analyse van de bronnen van verontreiniging mogelijk te maken en, indien nodig, remediëringmaatregelen te overwegen.
Voorts moeten de gewestelijke maatregelen ter bescherming van het aquatisch milieu worden getoetst aan de stand van de wetenschappelijke kennis over de mechanismen van pesticidenverontreiniging (overwaaiing, vervluchtiging, uitspoeling enz.), die de laatste jaren is toegenomen. Indien nodig moeten aanpassingen van het Brusselse rechtskader worden voorgesteld.
- Het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen is sinds 1 januari 2019 (einde van de overgangperiode) verboden in de openbare ruimte. Dit verbod, waarover uitgebreid werd gecommuniceerd, lijkt nu te worden nageleefd. De Natuurfacilitator en de ondersteuningscel voor pesticidenvrije openbare ruimten hebben een duidelijke vooruitgang vastgesteld in de praktijken van de openbare beheerders in de periode 2016-2020. De technische ondersteuning van de openbare beheerders moet tijdens het programma 2023-2027 worden voortgezet, evenals de financiering voor innovatieve ecologische beheerprojecten. De openbare ruimten vervullen een voorbeeldfunctie. Ze zijn bronnen van inspiratie en gedragsverandering voor de hele bevolking.
- Leefmilieu Brussel heeft gecommuniceerd over het verbod op het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in inrichtingen voor kwetsbare doelgroepen. Er ging bijzondere aandacht naar omgevingen waar jonge kinderen worden opgevangen en naar scholen, met talrijke bewustmakingsacties, projectoproepen en begeleiding voor de transitie naar meer ecologische beheerpraktijken. In de toekomst is de natuurfacilitator ook van plan meer acties te ontwikkelen met rusthuizen en ziekenhuizen. Ook andere privéruimten die openstaan voor het publiek (bv. sportvelden) verdienen meer aandacht. Op korte termijn zullen zij met name baat hebben bij de technische gids over het pesticidenvrij aanleggen en onderhouden van sier- en sportgras, die voor het einde van het programma 2018-2022 zal

worden gepubliceerd. Verder werd nog weinig aandacht besteed aan het probleem van de omwonenden van behandelde percelen die aan bestrijdingsmiddelen worden blootgesteld. Er moeten passende risicobeperkende maatregelen worden voorgesteld.

- De (semi-)natuurgebieden (Natura 2000-gebieden, natuur- en bosreservaten) genieten een goede bescherming op basis van de gewestelijke wetgeving. De regelmatige controle van de geldende maatregelen moet worden voortgezet. De bescherming van fauna, flora en zwammen omvat ook de omkadering van pesticidengebruik op het gehele grondgebied, en profiteert in het algemeen van alle acties van het programma voor pesticidenreductie. Tevens moet men waakzaam blijven voor ingevoerde besmettingen, met name via siergewassen die buiten het gewest worden geproduceerd. Om dit probleem aan te pakken, zou men de ontwikkeling van plaatselijke productiekanalen met beperkte input kunnen bevorderen.
- De uitvoering van de Good Food-strategie heeft de toegang tot productielocaties voor duurzame landbouw vergemakkelijkt en tegelijkertijd het leren en uitwisselen van ecologische landbouwpraktijken gestimuleerd. De Facilitator voor Stadslandbouw werd opgericht om projectdragers te informeren en te begeleiden, met name op het gebied van de productietechnieken. De biologische landbouw en de toepassing van de principes van de geïntegreerde gewasbescherming moeten verder worden ondersteund, met financiële steun, opleidingen of technische documenten. Leefmilieu Brussel wil ook de toepassing van geïntegreerde gewasbescherming in groene ruimten, tuinen en infrastructuren beter omkaderen, onder andere met fiches over geïntegreerde gewasbescherming en technische gidsen over het ecologische pesticidenvrije beheer van deze ruimten.
- Biociden voor plaagbestrijding lijken sterk op gewasbeschermingsmiddelen, maar zijn op gewestelijk niveau veel minder gereguleerd dan hun tegenhangers voor gewasbescherming. Momenteel is er weinig sensibilisatie, weinig informatie en weinig regelgeving voor het gebruik ervan. Omwille van de samenhang en met het oog op een optimale bescherming van het milieu en de gezondheid moet in het programma 2023-2027 bijzondere aandacht worden besteed aan biociden, waarbij ook moet worden gedacht aan een verbetering van het huidige rechtskader.
- De pesticidenordonnantie van 20 juni 2013 voorziet niet in de systematische verzameling van informatie over het gebruik van producten. In het algemeen beschikken we dus niet over precieze gegevens over de hoeveelheid pesticiden die in ons gewest worden gebruikt. De verkoopgegevens die momenteel op federaal niveau worden verzameld, zijn niet ingedeeld per gewest en maken geen gedetailleerde analyse mogelijk om de doeltreffendheid van de gewestelijke maatregelen te beoordelen of de meest problematische toepassingen te identificeren. Dit probleem bestaat reeds lang en moet in het programma 2023-2027 worden aangepakt.

II. DOELSTELLINGEN VAN HET PROGRAMMA 2023-2027

1. BRUSSEL ZONDER PESTICIDEN: EEN AMBITIEUZE VISIE VOOR HET GEWEST

Een belangrijke uitdaging voor het Brussels Gewest is zijn bevolking een betere leefomgeving en een betere gezondheid te garanderen. Cruciale hefboomen om dit te bereiken zijn de ontwikkeling van een verkwikkende natuur midden in de stedelijke ruimte, en de strijd tegen risicofactoren voor de volksgezondheid (luchtvervuiling, lawaai, blootstelling aan chemische producten ...). De overgang naar 'nul pesticiden' bevindt zich op het kruispunt van deze twee prioritaire hefboomen: een gezondere omgeving verzekeren voor de Brusselaars en de biodiversiteit en vergroening van het grondgebied bevorderen.

Hoewel het Brussels Hoofdstedelijk Gewest sterk verstedelijkt en dicht bevolkt is (1.187.890 inwoners op 1 januari 2016⁷) kon het een aanzienlijk natuurlijk erfgoed in stand houden: 54% van het oppervlak van het gewest is bedekt met plantengroei (waarvan 2316 hectare met het Natura 2000-statuuut, d.i. 14,5 % van de oppervlakte van het gewest, en er leven bijna 800 plantensoorten, 45 zoogdiersoorten (waarvan 19 vleermuissoorten), 103 broedvogelsoorten en duizenden insectensoorten⁸ (waarvan 120 wilde bijensoorten).

In een context van toegenomen druk op de hulpbronnen - door de trend tot verstedelijking en bevolkingsaangroei die in het Gewest aanwezig is - worden plannen en strategieën uitgewerkt om de levenskwaliteit voor iedereen in een groene en duurzame stad te waarborgen:

- het **Gewestelijk Natuurplan**⁹, dat ernaar streeft om de stedelijke ontwikkeling met de natuur te verzoenen tegen 2050, door parallel hiermee de toegang van de Brusselaars tot de natuur te bevorderen, door het groene netwerk te versterken en door de wilde fauna en de stedelijke ontwikkeling op elkaar af te stemmen;
- **Good Food**¹⁰, de gewestelijke strategie naar een duurzaam voedingssysteem, dat de ontwikkeling van een duurzame stedelijke landbouw in goede banen leidt door productie voor eigen gebruik te bevorderen en de huidige landbouwgronden in stand te houden;
- **Good Soil**¹¹, de gewestelijke strategie om de bodem te beschouwen als een niet-hernieuwbare hulpbron van algemeen belang op menselijke schaal en dus om bodems van goede kwaliteit voor te behouden voor diensten als landbouw, biodiversiteit, waterbeheer, klimaatregeling enz. en minder goede bodems voor bouwwerken;

⁷ Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse. Kerncijfers van het Gewest (2016).

Online: http://bisa.brussels/cijfers/kerncijfers-van-het-gewest#.V_9-VySZabl

⁸ Rapport over de staat van de natuur in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (2012).

Online: http://documentatie.leefmilieubrussel.be/documents/NARABRU_20121004_NL_150dpi.PDF

⁹ Gewestelijk Natuurplan in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (2016-2020).

Online: http://www.leefmilieu.brussels/sites/default/files/user_files/prog_20160414_naplan_nl.pdf

¹⁰ Good Food-Strategie - Naar een duurzaam voedingssysteem in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Online: http://document.environnement.brussels/opac_css/elecfile/Strat_GoodFood_NL

¹¹ Stratégie Good Soil.

En ligne : <https://environnement.brussels/thematiques/sols/good-soil>

- het **Waterbeheerplan**¹², dat ernaar streeft om de goede toestand van het grond- en oppervlaktewater te herstellen in het volledige Gewest.

De doelstellingen en acties van dit programma voor pesticidenreductie voor de periode 2023-2027 moeten worden toegevoegd aan al deze ambities, op een coherente manier (zie punt III.1.2).

Al deze strategische richtsnoeren/documenten samen moeten het Brusselse Gewest ook in staat stellen de Europese doelstellingen van de Green Deal te behalen, en die van de strategieën 'Biodiversiteit', 'Zero verontreiniging' en 'Farm to Fork'. Tegen 2030 het pesticidengebruik en de daarmee gepaard gaande risico's met 50% verminderen en 25% van de landbouwgrond biologisch bebouwen. Ambitieuze doelstellingen die het Gewest wil bereiken, en zelfs overtreffen, door op Europees niveau een voortrekkersrol te spelen bij de invoering van alternatieve praktijken voor pesticiden.

Uit een enquête die in 2014-2015 werd afgenomen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest blijkt dat de Brusselaars in hoge mate instemmen met de doelstellingen om de toepassing van deze producten te verminderen. Er wordt geraamd dat bijna 9 van de 10 Brusselaars van mening zijn dat synthetische pesticiden gevaarlijk zijn voor de gezondheid. Bijgevolg is 80% onder hen dus voorstander van milieubescherpende maatregelen, zowel voor het beheer van de openbare ruimten (79%) als op het gebied van de landbouw (94%), en meer dan 90% is zelfs bereid om zijn eigen gedrag¹³ aan te passen met het oog op een volledig verbod van pesticiden op het grondgebied van het gewest!

¹² Ontwerp Waterbeheerplan van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest 2016-2021

Online: http://www.leefmilieu.brussels/sites/default/files/user_files/rap_projet-pge2016-2021_nl.pdf

¹³ Deze positieve standpunten worden echter genuanceerd door belangrijke behoeften: hoewel de burgers - net als de professionele gebruikers, zoals is gebleken op voordrachten-opleidingen 'Openbare ruimten zonder pesticiden' - bereid zijn om hun praktijken en visie te veranderen, is dat op voorwaarde dat ze opgepaste wijze begeleid worden en toegankelijke en kwaliteitsvolle informatie verkrijgen over alternatieve technieken, zodat ze die technieken gemakkelijker kunnen toepassen in tuinen en moestuinen en om de voetpaden te onderhouden. Sonecom. (2015). Sondage sur la connaissance et l'utilisation des pesticides en Région de Bruxelles-Capitale : Rapport final.

2. VIJF PRIORITAIRE PIJLERS

Tijdens de hele periode waarin het tweede programma voor pesticidenreductie loopt, zal het Gewest acties ondernemen op tal van gebieden om een samenhangende en geïntegreerde visie te ontwikkelen van vermindering of zelfs stopzetting van het gebruik van pesticiden door de betrokken actoren.

Het streefdoel van het Gewest kan worden opgedeeld in 5 prioritaire pijlers die als richtsnoer zullen dienen voor alle regelgevingen, projecten en acties die in de loop van die 5 jaar worden uitgevoerd.

PIJLER 1

Geen pesticiden meer gebruiken in alle ruimten die zijn voor het publiek

Sinds 1 januari 2019 is het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in de openbare ruimte verboden, na de overgangperiode (2013-2019) waarin het gebruik van deze middelen werd beperkt en afhankelijk gesteld van de invoering van een 'toepassingsplan'.

Dit verbod, waarover uitgebreid werd gecommuniceerd, lijkt nu te worden nageleefd door de openbare beheerders. Deze moeten niettemin verder worden opgeleid en begeleid om hun beheerpraktijken voortdurend te verbeteren.

Privéruimten die openstaan voor het publiek (bijvoorbeeld particuliere sportvelden) vielen echter niet onder dat verbod op het moment dat het huidige programma werd goedgekeurd. Het Gewest zal zich dus moeten blijven inspannen om ervoor te zorgen dat in die ruimten niet langer pesticiden worden gebruikt, teneinde de veiligheid van de mensen die er gebruik van maken te garanderen.

De uitbreiding van de maatregelen van de ordonnantie van 20 juni 2013 naar bepaalde categorieën biociden die buitenshuis worden gebruikt, zal eveneens door het Gewest worden bestudeerd, met het oog op de samenhang met de maatregelen die gelden voor gewasbeschermingsmiddelen.

PIJLER 2

Het gebruik van pesticiden beperken in privétuinen en -domeinen

Privétuinen en -domeinen vertegenwoordigen een aanzienlijk aandeel van de Brusselse groene ruimten waarvoor de bestaande wetgeving slechts gedeeltelijk van toepassing is, hoewel tuinieren en groenten kweken activiteiten zijn die zich sterk ontwikkelen.

Het Gewest zal er het gebruik van alternatieve technieken bevorderen en eventueel het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen beperken tot producten die gebruikt mogen worden in de biologische landbouw. Ook moet passende reflectie worden gevoerd over biociden die buitenshuis worden aangewend (javel, schimmelwerende producten, chloor voor zwembaden, mierlokdozen, enz.).

Deze bezorgdheden worden door meerdere elementen verantwoord:

- de omvang van de oppervlakte die deze ruimten op de schaal van het gewestelijk grondgebied innemen (32% van de groene oppervlakte voor de privétuinen en 10% voor de privédoelgebieden) en hun essentiële bijdrage aan het Brussels ecologisch netwerk;
- hun aanzienlijk belang voor de biodiversiteit (insecten, vogels, amfibieën, microzoogdieren, enz.) op het gebied van habitats en hulpbronnen;
- het aanzienlijk aandeel van de bevolking dat mogelijk kan worden blootgesteld aan de pesticiden die er worden gebruikt (door rechtstreeks contact of verwaaing), wegens de dichte bebouwing (buren, kinderen, instellingen die kwetsbare groepen opvangen in de onmiddellijke omgeving, enz.)¹⁴;
- de risico's voor de huisdieren en wilde dieren die vrij rondlopen in de behandelde tuinen;
- het verkeerd gebruik van producten voor amateurs door niet-professionele gebruikers¹⁵ (overdosering, slecht of niet geschikte producten, geen geschikte handschoenen, niet naleven van de specifieke bufferzones, de heropeningstermijnen of de termijnen vóór het oogsten, lozing in de riolen, verkeerde verwerking van het afval, slechte opslagomstandigheden, enz.);
- de mogelijke risico's die door de professionele producten worden veroorzaakt (sterker gedoseerd, krachtiger, enz.) die door professionele gebruikers worden toegepast (park- en tuinonderhoudondernemingen) in de gebieden waar de hierboven vermelde problemen worden aangetroffen.

PIJLER 3

De bescherming voor kwetsbare groepen, met inbegrip van de professionele gebruikers, opvoeren

De kwetsbare groepen zullen baat hebben bij de andere acties die op de schaal van het Gewest worden ondernomen. We herinneren eraan dat er sinds maart 2014, althans op het gebied van GBM, al specifieke beschermingsmaatregelen van toepassing zijn op de plaatsen en in de instellingen waar deze groepen worden opgevangen (scholen, kinderdagverblijven, ziekenhuizen, rusthuizen, enz.).

De uitbreiding van de maatregelen van de ordonnantie van 20 juni 2013 naar bepaalde categorieën biociden die buitenshuis worden gebruikt, zal eveneens door het Gewest worden bestudeerd, met het oog op de samenhang met de maatregelen die gelden voor gewasbeschermingsmiddelen.

De professionele gebruikers, die het meest worden blootgesteld aan gewasbeschermingsmiddelen en die er de belangrijkste slachtoffers van zijn (samen met hun gezin)¹⁶, zullen worden uitgenodigd om opleidingen te volgen over de meest efficiënte alternatieve technieken, meer bepaald in het kader van de opleidingen voor het behalen van de fytolicensie.

¹⁴ Tussen 150.000 en 200.000 Brusselse gezinnen zouden een directe toegang tot een privétuin hebben.

¹⁵ Volgens de peiling die in 2015 werd uitgevoerd bij de Brusselaars (zie voetnoot 10) gaf ten minste 34,5% toe dat ze de bijsluiters of etiketten niet systematisch lezen, 41,6% dat ze niet de vereiste beschermingsmiddelen droegen, 31,8% dat ze de dosering niet naleefden en 41,3% dat ze geen rekening hielden met de gebruiksfrequenties - de dosissen en frequenties worden vastgesteld door de federale overheid en moeten verplicht worden nageleefd;

¹⁶ Ook de gezinnen van professionele gebruikers zijn blootgesteld aan hoeveelheden resten van pesticiden (bijvoorbeeld op de kledij). Bovendien kan de professionele blootstelling van de vader of de moeder (tot meerdere weken of maanden voor de conceptie) een invloed hebben op de ontwikkeling en de gezondheid van de kinderen.

PIJLER 4

De natuur en de ecosysteemdiensten beschermen

In nauwe samenhang met de ambities van het Gewestelijk Natuurplan en de gewestelijke strategie voor bestuivende insecten en hulpinsecten zal dit programma erop gericht zijn de natuurlijke hulpmiddelen, de habitats, de biodiversiteit en de ecosysteemdiensten die door de natuur in de stad worden geleverd, beter te beschermen. Die eis zal uiteraard worden uitgebreid tot het centrum van de stad, met het oog op de vergroening van de meest dichtbebouwde gebieden.

Ook aan het volgende zal bijzondere aandacht besteed worden:

- oppervlaktewater en grondwater (het waterlichaam van de Brusseliaanzanden waaruit 3% van het gewestelijke leidingwater wordt geput), overeenkomstig het Waterbeheerplan;
- de instandhouding van de bodems en hun ecosysteemdiensten, overeenkomstig de Good Soil-strategie.
De bodem moet worden beschouwd als een te beschermen niet-hernieuwbare hulpbron. Wanneer een bodem verontreinigd wordt met pesticiden, vervallen de meeste van zijn ecosysteefuncties (filtratie van regenwater, afbraak en verzameling van organisch materiaal, substraat voor de ontwikkeling van planten enz.). Daarom is het noodzakelijk om met pesticiden verontreinigde grond te identificeren en te behandelen en verdere verontreiniging te voorkomen door het pesticidengebruik te beperken.

PIJLER 5

Een stedelijke landbouw ontwikkelen die verenigbaar is met het behoud van de ecosystemen

Landbouw oefent een aanzienlijke druk uit op de ecosystemen. De verwachte ontwikkeling van de stedelijke landbouw moet bijgevolg plaatsvinden in een logica van instandhouding van de natuurlijke evenwichten, meer bepaald wat de bestrijding betreft van de organismen die schadelijk zijn voor de teelten.

De professionele landbouw in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest beslaat 244 hectare aan grond (waarvan 228 in het GBP¹⁷ is ingekleurd als landbouwzone). Dit is 1,5% van de oppervlakte van het gewest die is gewijd aan hoofdzakelijk traditionele landbouw (grote teelten: graan, voedermaïs, voederbieten, enz.) en weiden voor veeteelt (120 hectaren permanente weiden).

De productie voor eigen gebruik is een sector in volle bloei: in 2013 werden al 260 sites van gezins- en collectieve moestuinen (88 hectare) geteld, die hoofdzakelijk zijn gelegen op percelen die ter beschikking worden gesteld door de overheden. Daarbij komen nog de privémoestuinen en -tuinen die niet in aanmerking worden genomen bij deze tellingen, en alle ruimten die zijn aangepast voor kleine teelten (85% van de Brusselaars heeft toegang tot een tuin, een binnenplaats, een plat dak, een balkon of een terras).

¹⁷ Gewestelijk Bestemmingsplan.

Met de Good Food-strategie wordt de stedelijke landbouw uitgedaagd om zich over het volledige Gewest te ontwikkelen, met baanbrekende, vernieuwende praktijken die allerlei vormen kunnen aannemen (moestuinen op daken, *spinfarming*, permacultuur, hydroponie/aquaponie, enz.): tegen 2020 zal 30% van de Brusselaars op die manier een deel van hun voedsel produceren en in 2035 zou de professionele landbouw in (en rond) de steden 30% van het aantal ton onbewerkt fruit en groenten produceren die door de Brusselaars worden verbruikt.

Het Gewest kan dus niet anders dan de voorwaarden bevorderen voor de toepassing van praktijken die weinig pesticiden inzetten, hoofdzakelijk door een beroep te doen op de biologische landbouw en de toepassing van de principes van de geïntegreerde gewasbescherming, om de Brusselaars een plaatselijke, gezonde, gezondheidsbevorderende en milieuvriendelijke voeding te garanderen.

Tegen 2022 zal 75% van de bestaande gewestelijke professionele landbouw compatibel moeten zijn met natuurbescherming (transitie naar de biologische landbouw, agro-ecologische praktijken, enz.). De Good Food-strategie ambieert dan weer dat vanaf 2020 100 % van de nieuwe projecten voor voedselproductie milieuvriendelijk zouden zijn.

Deze doelstellingen zijn des te belangrijker daar in het Brusselse stedelijke weefsel gebieden die gewijd zijn aan voedselproductie in de omgeving liggen van gebieden die specifieke bescherming vereisen: openbare ruimten, scholen, woningen, natuureservaten, enz.

III. ACTIEPROGRAMMA 2023-2027

1. ALGEMEEN

1.1. Een gecondenseerd programma voor een betere implementatie

Het gewestelijk Programma voor Pesticidenreductie 2018-2022 omvatte 63 Brusselse acties, en 12 gemeenschappelijke acties op Belgisch niveau. Dit is een groot aantal acties, die vaak transversaal zijn en aansluiten bij de voorschriften van andere strategische documenten zoals het Gewestelijk Natuurplan en de gewestelijke Good Food-strategie.

Er is besloten om het huidige gewestelijke programma 2023-2027 te beperken tot 18 Brusselse acties en 7 Belgische acties, en wel om verschillende redenen:

- de wil op Brussels en Belgisch niveau om het aantal acties te rationaliseren, teneinde de follow-up en de verslaglegging van het NAPAN te vergemakkelijken;
- herhalingen - of zelfs tegenstrijdigheden - vermijden en zorgen voor een betere samenhang tussen de gewestelijke strategische documenten;
- de communicatie vereenvoudigen rond een beknopt programma dat gemakkelijker te begrijpen en te assimileren is;
- een realistische werklast plannen, op basis van de beschikbare medewerkers en budgetten.

Daarom hebben wij voor de periode 2023-2027 een gecondenseerd gewestelijk programma opgesteld dat zich toespitst op het thema 'pesticiden', zonder evenwel minder ambitieus te zijn dan het vorige programma. De continuïteit is gewaarborgd voor de acties met een duidelijke focus op pesticiden, die zijn samengebracht in meer overkoepelende acties. Andere thema's, zoals de bescherming van bestuivers, ecologisch beheer en behoud of ontwikkeling van de natuur in de stad, komen in dit programma minder aan bod, aangezien zij reeds worden behandeld in het Gewestelijk Natuurplan en de daarmee verband houdende strategieën.

1.2. Samenhang met de andere gewestelijke plannen en programma's

De reductieprogramma's voor pesticiden gaan in op aangelegenheden die onlosmakelijk verbonden zijn met andere thema's die belangrijk zijn voor het Gewest, zoals het behoud en de ontwikkeling van de natuur, de bescherming van bestuivers, de instandhouding van de kwaliteit van het water en de bodem, de duurzame stedelijke landbouwproductie, het ontwerpen en aanleggen van groene ruimten en minerale openbare ruimten.

Om de samenhang te waarborgen van de acties die op gewestelijke schaal worden gevoerd, werd bij het opstellen van dit programma voortdurend gelet op de verenigbaarheid ervan met het Gewestelijk Natuurplan 2016-2020 (hierna GNP), aangezien in dit document bovendien al een groot deel van de elementen en bezorgdheden van het eerste programma voor pesticidenreductie zijn opgenomen (zie GNP, p. 40-42).

De uitvoering van het programma zal hoofdzakelijk worden verricht door de Natuurfacilitator die wordt opgericht binnen Leefmilieu Brussel (zie maatregel 8 van het GNP). Hij integreert de "Pool voor Gedifferentieerd Beheer" die oorspronkelijk werd voorgesteld in het programma 2013-2017 om te zorgen voor een goede verenigbaarheid van de beheeradviezen met de doelstellingen van onthaal en instandhouding van de natuur.

In het kader van de gewestelijke Good Food-strategie, naar een duurzaam voedingssysteem, worden de aangelegenheden die handelen over de vermindering van pesticiden in de levensmiddelenproductie in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest ook meer gecoördineerd binnen Leefmilieu Brussel (onderdeel productie voor eigen gebruik), alsook met de Landbouwcel van Brussel Economie en Werkgelegenheid (onderdeel professionele productie). Er worden nauwe verbanden gelegd tussen de Natuurfacilitator en de toekomstige Facilitator stedelijke landbouw, om die verschillende doelstellingen op elkaar af te stemmen.

De invloed van pesticiden op de kwaliteit van het oppervlakte- en grondwater in het gewest is een bezorgdheid die het programma voor pesticidenreductie en het Waterbeheerplan 2016-2021 (hierna WBP) delen en die dus intern wordt gecoördineerd binnen Leefmilieu Brussel. Er wordt ook gezorgd voor coördinatie met de Facilitator water die binnen Leefmilieu Brussel is gevestigd.

De samenhang met de andere gewestelijke plannen lijkt minder sterk. Er zijn onrechtstreeks bepaalde samenhangende elementen via het GNP. Dat is met name zo voor het Lucht-Klimaat-Energieplan (LKE-Plan 2016-2021) dat een belangrijk deel van zijn beleid ter aanpassing aan de klimaatverandering (pijler 6) baseert op de doeltreffende uitvoering van het GNP, en in het bijzonder de acties om de stad te begroenen. Indien nodig zal de Natuurfacilitator erop toezien dat alle bezorgdheden en goede praktijken op het gebied van aanleg en beheer van buitenruimten worden nageleefd (in het bijzonder in het kader van de maatregelen 49 en 50 van het LKE-Plan).

1.3. Structuur van de inhoud

Het actieprogramma 2018-2022 bevat 62 gewestelijke acties met de referentie BHG, en 11 gezamenlijke acties die in partnerschap met de federale en/of gefedereerde entiteiten worden uitgevoerd, met de referentie Bel.

Ze worden hier voorgesteld in de volgorde van de richtlijn 2009/128/EG (artikelen 5 tot 15), een gemeenschappelijke structuur die wordt gebruikt door de 4 actieprogramma's die het NAPAN vormen. Ook de elementen waarvoor het Gewest niet bevoegd is, zoals het op de markt aanbieden van gewasbeschermingsmiddelen of het sproeien van uit de lucht, worden vermeld.

De nummering van de acties omvat 3 cijfers: het eerste cijfer is systematisch 2, wat erop wijst dat het om het 2e Programma gaat; het tweede cijfer stemt overeen met de ondertitel van de structuur van de thema's die gemeenschappelijk is voor de federale of gefedereerde entiteiten, en die verband houdt met de volgorde van de richtlijn; het derde cijfer verwijst naar de nummer van de actie in de subtitel.

Bij elke actie wordt vermeld: de hoofdrolspeler(s) die belast is/zijn met de uitvoering ervan, de doelgroep(en) van de actie, de uitvoeringstermijnen ('recurrent' betekent dat een actie wordt herhaald tijdens de volledige looptijd van het programma), KSF¹⁸ of kritische succesfactoren (*Key success factors*), en de eventuele continuïteit ten opzichte van het programma 2013-2017.

1.4. Opstellingsprocedure

1.4.1. Openbare raadpleging

¹⁸ Key Success Factors of kritische succesfactoren: de vereiste fundamentele factoren en de elementen die moeten worden beheerst om de actie uit te voeren.

Het ontwerp van Gewestelijk Programma voor Pesticidenreductie in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (hierna GPPR BHG) 2018-2022 wordt onderworpen aan een openbare raadpleging die op nationale schaal wordt gecoördineerd, aangezien ze is opgenomen in het Nationaal Actieplan (NAPAN).

Het openbaar onderzoek vond plaats van **17/01/2022 tot 20/03/2022**.

1.4.2. Advies van de adviesinstanties

Het ontwerp van GPPR- BHG 2018-2022 was ook voor advies voorgelegd aan de Raad voor het Leefmilieu van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, de Economische en Sociale Raad van het Gewest en de Brusselse Hoge Raad voor Natuurbehoud. Ook de Vereniging van de Stad en de Gemeenten van het Brussel Hoofdstedelijk Gewest, Brulocalis, heeft een advies over het ontwerpprogramma uitgebracht.

1.4.3. Gewijzigde versie van het Gewestelijke Programma

Le programme a été modifié sur base des avis reçus ; la version modifiée est celle adoptée par le Gouvernement en deuxième lecture. Elle est accompagnée d'une déclaration environnementale qui rend compte de la manière dont ces avis ont été suivis et qui répond aux principales interrogations émises lors de la consultation publique. Des rapports de consultations spécifiques pour les actions conjointes Bel. et pour les avis reçus sur l'entièreté du NAPAN ont également été adoptés par les autorités réunies en CIE_{NAPAN}.

Deze documenten zijn beschikbaar op de website van Leefmilieu Brussel.

2. ACTIES 2023-2027

2.1. Opleiding voor professionals die met GBM werken

❖ Invoering van het Belgische certificeringssysteem 'Fytolicensie'

Ref.	Doel	Actie	KSF
BHG 3.1.1	Toeziën op de werking van het fytolicensiesysteem op gewestelijk niveau	Opleidingen (basis en aanvullend) en examens voor de fytolicensie organiseren; de inhoud verbeteren; zelfstudie vergemakkelijken.	Een webportaal voor de beroepssectoren online zetten. Het opleidingsmateriaal bijwerken voor 2023 Het besluit 'fytolicensieopleiding' aanpassen voor zelfstudie.

- Er zullen voldoende basis- en aanvullende opleidings sessies worden georganiseerd voor de verschillende fytolicensies, al dan niet digitaal. De verschillende modules van de basisopleidingen zullen ook toegankelijk zijn als navorming.
- Het opleidingsmateriaal zal worden verbeterd en online worden gezet op een nieuw webportaal voor de beroepssectoren. De nadruk zal liggen op alternatieve technieken voor pesticiden, ecologisch beheer en agro-ecologie. Er wordt ook overwogen video's te produceren om zelfstudie en online opleiding (MOOC) te stimuleren. Het regelgevend kader zal worden aangepast om deze voorzieningen voor afstandsonderwijs mogelijk te maken.
- Er zullen voldoende basisexamen ter certificering van de kennis van de kandidaten worden georganiseerd zodat alle (toekomstige) professionals die op het gewestelijk grondgebied actief zijn, een fytolicensie van de federale overheid kunnen verkrijgen. Het wettelijk kader zal worden gewijzigd om de administratieve last van het organiseren van opleidingen en examens te verminderen.

2.2. Verkoop van pesticiden

❖ Algemene informatie in verkooppunten voor pesticiden voor het grote publiek

Ref.	Doel	Actie	KSF
BHG 3.2.1	De overgang van het aanbod in de verkooppunten naar alternatieven voor pesticiden stimuleren.	De goede verkooppraktijken bevorderen om alternatieven voor gewasbeschermingsmiddelen onder de aandacht te brengen, en tegelijkertijd garanderen dat klanten een NP-adviseur kunnen raadplegen wanneer ze pesticiden kopen.	Aanpassing van het juridisch kader. Overleg met de actoren van de verkoop.

Het Gewest zal de stimulerings- en regelgevingsmogelijkheden bestuderen om de overschakeling van het aanbod in de verkooppunten naar alternatieven voor pesticiden te stimuleren, met name op basis van een vergelijkende analyse van de bestaande voorzieningen op Belgisch en internationaal niveau. Er zal een wettelijk kader worden voorgesteld om een beter kader te bieden voor de presentatie van de producten en informatie in winkels. Er zal worden overlegd met de verkoopsector.

2.3. Informatie en algemene sensibilisatie over pesticiden en alternatieven

❖ Evenwichtige informatie voor het grote publiek

Ref.	Doel	Actie	KSF
BHG 3.3.1	Het grote publiek informeren om het afzien van pesticiden in privéruimten aan te moedigen en toe te zien op de naleving van de wetgeving	De Brusselaars sensibiliseren over de risico's van pesticiden, de geldende wetgeving, alternatieve methoden en de transitie van het Brusselse landschap (spontane vegetatie)	Organisatie van sensibilisatieactiviteiten en beschikbaarheid van aangepaste communicatiemiddelen, waaronder webtools. Financiële steun voor verenigingen met relevante projecten.
			<ul style="list-style-type: none"> - Het Gewest zal zorgen voor de ontwikkeling van gepaste strategieën om de burgers te sensibiliseren over de gezondheids- en milieurisico's van pesticiden, informatie te verstrekken over de geldende gewestelijke verbodsbepalingen, het gebruik van alternatieve methoden voor tuinieren en zelf geproduceerd voedsel aan te moedigen en de bevolking vertrouwd te maken met de spontane flora, die zichtbaarder is dan voorheen. - In de communicatiemiddelen zal meer aandacht worden besteed aan biociden voor gebruik buitenshuis dan in eerdere gewestelijke programma's voor pesticidenreductie. - Er zullen subsidies worden toegekend aan verenigingen die particulieren, professionals en/of beheerders van inrichtingen voor kwetsbare groepen voorlichten, sensibiliseren of begeleiden.
BHG 3.3.2	Doeltreffend communiceren met de verschillende doelgroepen door hen beter te leren kennen	Het gedrag, de houdingen en meningen van de doelgroepen beoordelen	Ten minste 1 peiling houden
			Er zullen enquêtes, barometers en studies worden uitgevoerd onder de verschillende doelgroepen om de communicatiemiddelen te verrijken, de doeltreffendheid van de campagnes te verifiëren, de informatiebehoeften te bepalen enz.

2.4. Inspectie van de uitrusting die wordt gebruikt voor de toepassing van GBM

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is hiervoor niet bevoegd.

2.5. Aankondiging van besproeiingen aan potentieel blootgestelden

Ref.	Doel	Actie	KSF
BHG 3.5.1	De verstandhouding bevorderen tussen professionele gebruikers van GBM en omwonenden van behandelde percelen	Een strategie uitwerken voor een goede verstandhouding tussen de omwonenden van de behandelde percelen en de professionele gebruikers van de GBM (landbouwers of park- en tuinbeheerders), waarbij voorlichting en risicobeperking worden gecombineerd.	Coördinatie tussen Leefmilieu Brussel en de dienst Landbouw van Brussel Economie en Werkgelegenheid voor de communicatie met de landbouwdoelgroepen

In een eerste fase een benchmarking doen van de maatregelen die in andere gewesten en landen reeds zijn genomen om deze zelfde doelstellingen te bereiken. Op basis hiervan moet dan een strategie worden ontwikkeld, waarvan de praktische details idealiter in een of meer proefprojecten worden getest. Deze acties zullen worden uitgevoerd in nauw overleg met de landbouwers en de park- en tuinbeheerders die in het gewest actief zijn.

2.6. Bescherming van het aquatisch milieu

Ref.	Doel	Actie	KSF
BHG 3.6.1	De waterverontreiniging monitoren (oppervlakte-, grond- en drinkwater) en wanneer nodig remediëren.	Het opzetten van verkenningscampagnes om residuen van pesticiden (GBM en biociden) te meten in gebieden met een risico voor het aquatisch milieu, in nauwe samenhang met de uitvoering van de monitoringprogramma's die zijn voorzien in het Waterbeheerplan 2022-2027. Indien nodig en haalbaar, lokale maatregelen om vastgestelde verontreinigingen te remediëren.	Publicatie op internet van de monitoringgegevens van de chemische kwaliteit van het water (online databank) Doeltreffendheid van plaatselijke remediëringmaatregelen (vermindering van verontreinigingsniveaus).

Definitie van een monitoringsstrategie en uitvoering van een specifieke meetcampagne:

- Definitie van een lijst van te analyseren stoffen, naast de lijsten van Europese prioritaire stoffen en stoffen waarop reeds toezicht wordt uitgeoefend, met name gelet op de in de andere gewesten beschikbare gegevens;
- Definitie van de meest risicovolle gebieden (nabijheid van landbouwgebieden, spoorwegen, sportvelden enz.)
- Definitie van het bemonsteringsprotocol (bemonsteringsperiodes, herhaling in de tijd enz.)
- Enz.

In geval van verontreiniging van grond- of oppervlaktewater zullen de oorzaken worden onderzocht om mogelijke remediëringmaatregelen voor te stellen. Geolokalisatie van de gegevens over pesticidengebruik (zie actie BHG 3.10.1) zou van groot nut kunnen zijn bij het opsporen van verontreinigingsbronnen.

Ref.	Doel	Actie	KSF
BHG 3.6.2	Het oppervlaktewater beschermen	Bestuderen of het nodig is om de gewestelijke bufferzones voor de bescherming van het aquatisch milieu te herzien	Studie van de wetenschappelijke literatuur en benchmarking van bestaande beschermingsmaatregelen
		<ul style="list-style-type: none"> - De recente wetenschappelijke gegevens over de doeltreffendheid van bufferzones voor de bescherming van het aquatisch milieu analyseren. - De maatregelen die in andere landen en gewesten worden toegepast evalueren. - Indien nodig de betrokken gebieden in kaart brengen. 	

2.7. Het pesticidengebruik in de doelgebieden verlagen

❖ Gebieden die door het grote publiek of kwetsbare groepen worden gebruikt

Ref.	Doel	Actie	KSF
BHG 3.7.1	Het brede publiek beschermen	Pesticidengebruik in privéruimten beperken, in het bijzonder ruimten die openstaan voor het publiek, zoals sportvelden.	Beschikbaarheid van instrumenten die zijn aangepast aan de verschillende soorten particuliere beheerders.
		De actie zal erop gericht zijn het gebruik van GBM (en biociden voor gebruik buitenshuis) in deze gebieden terug te dringen met passende stimuleringsmaatregelen (sensibilisatie, opleiding, etikettering, proefprojecten enz.). Ook de invoering van nieuwe regelgevende maatregelen zal worden overwogen.	

Ref.	Doel	Actie	KSF
BHG 3.7.2	Het brede publiek beschermen	Beheerders van openbare ruimten begeleiden bij de transitie van hun beheerpraktijken.	Werking van de Natuurfacilitator van Leefmilieu Brussel
		Het Gewest zal permanente en aangepaste begeleiding bieden aan beheerders van openbare ruimten om ervoor te zorgen dat het algemene verbod van de gewestelijke wetgeving wordt nageleefd. Het zal richtsnoeren en technische clausules voorstellen die rechtstreeks kunnen worden gebruikt in overheidsopdrachten voor onderhoud. De Natuurfacilitator zal ook beschikbaar zijn om professionals bij te staan bij complexere fytosanitaire kwesties, in het kader van de implementatie van geïntegreerde gewasbescherming.	
		Er zal bijzondere aandacht uitgaan naar het overleg met de spoorwegbeheerders (Infrabel, NMBS, MIVB) om te komen tot een pesticidenvrij beheer van de zones van het Brusselse net met sterke beperkingen (ballast- en veiligheidssporen van de hoofdsporen, bovengrondse delen van het metronet ...).	

BHG 3.7.3	Kwetsbare groepen beschermen	De beheerders van plaatsen en gebouwen die kwetsbare groepen ontvangen, informeren over en begeleiden bij een ecologisch pesticidenvrij beheer van hun buitenruimte	Werking van de Natuurfacilitator van Leefmilieu Brussel Beschikbaarheid van gepaste communicatiemiddelen.
------------------	------------------------------	---	--

Er zal aangepaste informatie en specifieke begeleiding door de Natuurfacilitator van Leefmilieu Brussel worden aangeboden aan beheerders van plaatsen en gebouwen die kwetsbare groepen ontvangen, om hen te helpen hun buitenruimten ecologisch en pesticidenvrij te beheren, aangezien het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen daar sinds 1 maart 2014 verboden is. De vermindering van het gebruik van biociden zal integraal deel uitmaken van de begeleiding, evenals advies voor interne en externe communicatie over ecologisch beheer.

Ref.	Doel	Actie	KSF
BHG 3.7.4	Omwonenden en kwetsbare groepen in de buurt van landbouwpercelen beschermen.	Bestuderen hoe er bufferzones kunnen worden ingericht tussen landbouwpercelen en nabijgelegen woningen en voorzieningen, om de risico's op overwaaiing voor omwonenden en kwetsbare bevolkingsgroepen te beperken.	Studie van de wetenschappelijke literatuur en benchmarking van bestaande beschermingsmaatregelen
		<ul style="list-style-type: none"> - Recente wetenschappelijke gegevens over overwaaiing in de lucht en risico's voor de omwonenden analyseren - De maatregelen die in andere landen en gewesten worden toegepast evalueren. - Cartografische analyse van de mogelijk betrokken gebieden. 	

❖ Bescherming van fauna en flora

Ref.	Doel	Actie	KSF
BHG 3.7.5	De biodiversiteit beschermen	<p>Toezien op de naleving van de geldende maatregelen ter bescherming van (semi-)natuurgebieden, door middel van voorlichting en controle.</p> <p>De soorten en habitats beter beschermen tegen pesticiden, door extra stimulansen en/of regelgeving</p>	<p>Voldoende communicatie</p> <p>Omkadering van de afwijkingen op de pesticidenordonnantie en de natuurordonnantie</p> <p>Studie van de wetenschappelijke literatuur en benchmarking van inspirerende beschermingsmaatregelen op internationale schaal.</p>

Het bestaande gewestelijke wetgevingskader biedt reeds een goede bescherming van (semi-)natuurgebieden zoals Natura 2000-gebieden, natuur- en bosreservaten. Het Gewest zal toezien op de naleving van de wetgeving, door middel van voldoende communicatie en controle.

Tegelijkertijd zal het Gewest nagaan of het zinvol is de bescherming van de biodiversiteit te versterken via andere stimulansen en/of regelgevingen die het effect van pesticidengebruik kunnen verminderen. Onder andere het volgende zal worden overwogen:

- de uitbreiding van de verbodsbepalingen naar gebieden met een hoge biologische waarde in het GBP (Gewestelijk Bodembestemmingsplan)
- de instelling van pesticidenvrije bufferzones rond beschermde natuurgebieden;
- voorlichting en sensibilisatie over het probleem van met pesticiden verontreinigde siergewassen; steun voor de ontwikkeling van plaatselijke productiekanalen met beperkte input.

❖ Recentelijk behandelde gebieden toegankelijk voor werknemers in de landbouw

Zie actie BHG 3.1.1.

De fytolenticieopleidingen (basis en aanvullend) lichten de maatregelen toe waarmee de blootstelling van de werknemers in de landbouw aan de producten vóór en na het besproeien van de percelen zo veel mogelijk kan worden beperkt.

❖ Bescherming van het drinkwater

Zie actie BHG 3.6.1.

2.8. Behandeling/opslag van GBM en hun verpakking/residuen

❖ Risicobeperkende maatregelen voor opslagruimten die door professionals worden gebruikt

Ref.	Doel	Actie	KSF
BHG 3.8.1	De risico's in verband met de opslag van professionele pesticiden beperken	Correct communiceren over de milieuvergunningen die vereist zijn voor de opslag van producten en controleren of de opslagruimten voldoen aan de normen	Gestandaardiseerd model voor de inventaris van het fytolokaal. Voldoende informatie voor professionele gebruikers Organisatie van regelmatige controles

Het communicatieluw wordt hoofdzakelijk ingevuld met de fytolenticieopleidingen (zie actie BHG 3.3.1) en de publicatie van geschikte communicatiemiddelen, om de naleving van de relevante wetgeving inzake milieuvergunningen en de opslag van producten te waarborgen.

Wat de controle betreft, zullen regelmatige inspecties worden georganiseerd. Er zal bijzondere aandacht uitgaan naar gevoelige zones met verhoogd risico. Er zal een modelinventaris van het fytolokaal worden geformaliseerd om de praktijken te standaardiseren en de controles te vereenvoudigen.

2.9. Geïntegreerde gewasbescherming / Integrated Pest Management (IPM)

❖ Systemen met beperkte input zoals geïntegreerde gewasbescherming en biologische landbouw bevorderen

Ref.	Doel	Actie	KSF
BHG 3.9.1	Duurzame voedingsproductiesystemen bevorderen	De biologische landbouw en de agro-ecologische aanpak promoten	Gecoördineerde uitvoering van de Good Food-strategie met Brussel Economie en Werkgelegenheid; Toegang tot land: de toegang tot productieterreinen voor agro-ecologie vergemakkelijken.

Uitvoering van de maatregelen van de Good Food-strategie die gericht zijn op de ontwikkeling van duurzame stadslandbouw binnen het gewest (via productie) en daarbuiten (via consumptie/distributie).

Er zal een programma voor de overschakeling op biologische landbouw worden voorgesteld.

Het Brussels Gewest heeft de ambitie om de doelstellingen van de Europese strategie 'Farm to Fork' te overtreffen (minimaal 25% van de landbouwgrond in biologische productie tegen 2030).

75% van de bestaande gewestelijke professionele landbouw moet in 2027 verenigbaar zijn met het behoud van het milieu (overgang naar biologische landbouw, agro-ecologische praktijken enz.).

❖ Scheppen van de noodzakelijke voorwaarden om de implementatie van geïntegreerde gewasbescherming te bevorderen

BHG 3.9.2	De professionals van de stadslandbouw begeleiden	De algemene principes van geïntegreerde gewasbescherming nader uitwerken in de startersgidsen voor landbouwproducenten, en de toekenning van gewestelijke steun voor de voedselproductie afhankelijk stellen van de naleving van de principes van geïntegreerde gewasbescherming	Gecoördineerde uitvoering van de Good Food-strategie met Brussel Economie en Werkgelegenheid; Verbeterde communicatie met de doelgroepen in de landbouw, binnen en buiten het gewest.
------------------	--	--	--

De algemene principes van (biologische) geïntegreerde gewasbescherming zullen in herinnering worden gebracht en nader uitgewerkt in de startersgidsen voor toekomstige landbouwprofessionals, zoals voorzien in de Good Food-strategie. De gewestelijke financiële steun voor specifieke voedselproductieprojecten zal afhankelijk worden gesteld van de naleving van de principes van geïntegreerde gewasbescherming.

Deze actie moet ook worden gekoppeld aan de actie BHG 3.1.1, want de fytolicensieopleidingen leren onder andere agro-ecologische technieken aan die de weerbaarheid van de teeltsystemen tegen schadelijke organismen verbeteren.

❖ Versterking en uitvoering van de principes van geïntegreerde gewasbescherming

BHG 3.9.3	Toezien op de naleving van de algemene principes van geïntegreerde gewasbescherming	De afwijkingen omkaderen en controleren of de wettelijke bepalingen inzake geïntegreerde gewasbescherming worden nageleefd	Efficiënt afwijkings- en controlesysteem
------------------	---	--	--

Eenzijds zal het gewest de modaliteiten bestuderen van een afwijkingsprocedure om het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen zo goed mogelijk te omkaderen en toe te zien op de naleving van de principes van geïntegreerde gewasbescherming, door aansluiting te zoeken bij de andere bestaande afwijkingsregelingen, met name in het kader van het natuurbehoud.

Bovendien zullen maatregelen worden genomen om de controle op de naleving van de principes van geïntegreerde gewasbescherming op het hele grondgebied te versterken.

❖ Stimulering van de toepassing van geïntegreerde gewasbescherming in sectorspecifieke richtsnoeren

Ref.	Doel	Actie	KSF
BHG 3.9.4	Specifieke adviezen en richtsnoeren voor geïntegreerde gewasbescherming voor de betrokken gewassen of sectoren ter beschikking stellen van professionals	Richtsnoeren aanreiken voor geïntegreerde gewasbescherming voor verschillende elementen van het stadslandschap en voor relevante gewassen.	Beschikbaarheid van een efficiënt communicatiesysteem/-kanaal naar de betrokken professionals toe.

De praktische modaliteiten voor de communicatie van advies over geïntegreerde gewasbescherming voor professionals zullen worden vastgelegd. Er zal worden gekeken naar de mogelijkheid om dit advies te integreren in een nieuwsbrief voor professionals uit de groene sectoren (informatie/waarschuwingen over actuele plagen met aangepaste beheermethoden, herinnering aan bestrijdingsrichtlijnen ...).

Er zullen ook specifieke richtsnoeren voor bepaalde gewassen en beroepssectoren worden erkend en/of voorgesteld door het Gewest, rekening houdend met de bijzonderheden van de land- of tuinbouwpraktijk in een stedelijke omgeving.

2.10. Indicatoren

Ref.	Doel	Actie	KSF
BHG 3.10.1	Een pesticidenobservatorium opzetten	De verzameling van gegevens over het beroepsmatig pesticidengebruik standaardiseren en systematiseren	<p>Werking van de webinterface en de database; personele en budgettaire middelen.</p> <p>Bijdrage aan de verslagen over de staat van het leefmilieu en de staat van de natuur.</p>

Het is de bedoeling een oplossing te vinden voor het chronische gebrek aan statistieken over pesticidengebruik in het gewest, waardoor het momenteel moeilijk is om de doeltreffendheid van de gewestelijke maatregelen te evalueren en de meest problematische vormen van gebruik aan het licht te brengen. De actie bestaat in het vaststellen van de praktische modaliteiten voor het systematisch verzamelen van gegevens over het gebruik en de verkoop door professionals (standaardisering van de in artikel 67 van Verordening (EG) nr. 1107/2009 bedoelde registers, IT-platform en databases enz.). De gegevensverzameling zal ook worden gestandaardiseerd door de toegestane afwijkingen te monitoren en alle andere relevante indicatoren in verband met de uitvoering van dit programma te bundelen.

Het Gewest zal nagaan of het mogelijk is om de gegevens over pesticidengebruik te geolokaliseren en zo het beheer van milieurisico's en -effecten (verontreiniging van watermassa's, natuurgebieden enz.) te vergemakkelijken en na te gaan of de reglementaire voorschriften worden nageleefd (verbod in openbare ruimten, voorzieningen voor kwetsbare groepen enz.). Deze gegevens zullen het ook mogelijk maken om terugkerende fyto-sanitaire problemen te identificeren en het onderzoek daarop toe te spitsen, teneinde aangepaste geïntegreerde bestrijdingslijnen voor te stellen.

INFO

Coördinatie :

Voor Leefmilieu Brussel: Julien RUELLE, Henri CAULIER
Supraregionale coördinatie (NTF): Henri CAULIER

Rédactie : Julien RUELLE, Henri CAULIER

Verantw. Uitg. : Frédéric FONTAINE en Barbara DEWULF – Havenlaan 86C/3000 - 1000 Brussel

